

ЛІНГВІСТИЧНЕ ЗАНУРЕННЯ ДЛЯ РОЗВИТКУ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ

Ярмолів О. І.

ВСТУП

В третьому тисячолітті в історії України відбулися великі зміни, які відбивають зміни в людському суспільстві загалом. Різнострамовані системи громадянського суспільства, політики, економіки існують в нашій країні існують тепер в площині з постійно діючої системи військового існування. Актуальним стоїть питання сформованості іншомовної комунікації в умовах перспектив вступу України в НАТО.

Зв'язок громадянської і військової систем ще чіткіше вказує на значущість готовності до професійної міжкультурної комунікації. Важливість використання інформаційно-комунікаційних технологій відбивається в реалізації мети, а саме розвитку комунікації між іншими країнами і нашою країною. Реалізація цього зв'язку ускладнюється тим, що активне і прогресивне світове партнерство передбачає наявність достатнього рівня англомовної компетенції сьогоденних і майбутніх офіцерів ЗСУ. Військова реальність змінила вектор дидактичного підходу до формування іншомовної комунікативної компетенції¹.

Дійсність мирного існування України до лютого 2022 року ставила перед вітчизняною педагогікою завдання, щодо виховання молоді в дусі миру і поваги до всіх народів, формування й розвитку у майбутніх офіцерів вмінь спілкуватися й співпрацювати з людьми різних національностей, соціальних груп, розуміти й цінувати своєрідність культур інших народів.

Світова геолінгвістична ситуація змінюється зі змінами геополітичної ситуації. Геолінгвістичні зміни передбачають прискорення процесу формування іншомовної комунікативної компетенції, як однієї зі складових сформованого професійного білінгвізму. Актуальність формування професійного білінгвізму передбачається формуванням культурологічних, етноісторичних, етнопсихологічних знань, які дозволяють представникам певної галузі усвідомити різноманіття сучасного світу та специфіку культурних проявів певних соціальних

¹ Доктрина «Організація та проведення багатонаціональних навчань у Збройних Силах України» – ВКДП 7-00(167)03 01. Київ : РВЦ ЗС України., 2021. 70 с.

груп. Професійний білінгвізм забезпечує розуміння важливості культурного плюралізму для особи і суспільства. Зміни умов існування навчальних закладів передбачили зміни умов формування професійного білінгвізму².

Більш інтенсивні засоби навчання використовуються для формування іншомовної комунікативної компетенції. Спостереження за подіями в сучасному навчальному процесі вказують на часове скорочення, при чому сама цифра аудиторного часового навантаження лишилась попередньою. Незмінною лишилась мета навчального процесу – опанування іншомовної комунікативної компетенції до рівня світових іспитів. Але відбулося розширення спектру завдань, які мають викладачі, курсанти, слухачі втілити в реальність на заняттях.

Курсантам в процесі навчання в військових навчальних закладах надається безліч різноманітних можливостей для засвоєння англійської мови. Програми стажування, міжнародні робочі програми, сучасні технічні і класичні навчальні засоби для засвоєння іноземної мови, дозволяють формувати, поглиблювати, розвивати іншомовну комунікативну компетенцію. Різноманітні навчальні засоби дають можливість курсанту, опановуючи іноземну мову, продовжувати набувати різнобічного досвіду у сфері своєї спеціальності. Актуальність наявності сформованої іншомовної комунікативної компетенції для офіцера Збройних Сил України полягає в їх здібності комунікувати з представниками своєї професії з інших країн.

Сьогодні потреба в висококваліфікованих фахівцях перекладу в рамках реалізації нових навчальних програм країн-партнерів обумовлена проходженням підготовки військових на території європейських країн.

Країни-партнери допомагали з навчанням українських військових ще з 2014 року (операція «ORBITAL» (Велика Британія), операція «UNIFIER» (Канада), навчання від США, Литви, Латвії та Естонії). Однак після 24 лютого 2022 року процес помочі вийшов на географічно і якісно новий рівень. У коментарі АрміяInform представник Міністерства оборони Великої Британії розповів основні моменти про нову програму навчання українських військових під назвою операція INTERFLEX. В 2023 році Європейський Союз теж долучився до тренування ЗСУ за кордоном³.

² Радюшин О. В., Старостіна О. В. Значущість провадження білінгвільних освітніх програм. *Наукові записки Міжнародного гуманітарного університету*. 2014. Т. 1, № 21. 228 с.

³ Браїлян С. Як тренуються ЗСУ за кордоном: особливості підготовки. АРМІЯ INFORM. URL: <https://armyinform.com.ua/2023/03/10/yak-trenuyutsya-zsu-za-kordonom-osoblyvosti-pidgotovky/> (дата звернення: 10.05.2023).

1. Виникнення передумов проблеми та формулювання проблеми використання лінгвістичного занурення в навчальних умовах

Актуальність використання в навчальному процесі методу лінгвістичного занурення в іншомовне середовище знайшло своє підтвердження на практиці. Одне з цих підтверджень є сьогоденне виконання курсантами завдань професійного перекладу. Вже засвоєні академічні навчальні програми з послідуючим тестуванням набутих знань, навичок і умінь дали змогу задіяти курсантів військових навчальних закладів перекладачами в ці навчальні програми. Умовою залучення курсантів-перекладачів стала їх здібність до швидкої адаптації до іншомовного середовища. Фактор постійного перебування в іншомовному середовищі є показником надбаних умінь пристосовуватись до іншомовного середовища і підготовленості до подолання низки психологічних полікультурних проблем. Долучення курсантів до нових програм по підготовці мобілізованих показало актуальність інтенсифікації навчального процесу.

Метод лінгвістичного занурення (*immersion, linguistic immersion*) був вперше прийнятий в навчальних закладах Канади в середині минулого сторіччя. В третьому тисячолітті метод лінгвістичного занурення став одним з найпрогресивніших навчальних методів, при використанні якого відбувається не тільки вивчення мови як філологічної складової комунікації, а й розвиток комунікативних компетенцій загалом. Цей метод дає змогу ознайомитись з культурною та ментальною сторонами країн, мову яких вивчають⁴.

В даній статті буде розглянуто особливості занурення в іншомовне середовище і ефективність використання відео засобу, фільм, для формування іншомовного середовища з метою розвитку іншомовної комунікації у курсантів, які є майбутніми офіцерами.

Аналіз останніх публікацій показує, що лінгвістичне занурення, його використання в процесі актуалізації навчального іншомовного середовища для розвитку іншомовної комунікативної компетенції, досліджувалось багатьма вченими. В першу чергу пригортають увагу роботи авторів, хто торкався проблеми формування іншомовної компетенції у тих, хто виїхав за кордон і вимушений формувати свій білінгвізм в процесі навчання, вже перебуваючи в іншомовному середовищі: Bernard Dufeu 1994, Elaine Tarone, G.Yule1995, Emad

⁴ Наливайко О. О., Нуралієва Л. М., Сиволацька Л. М. Занурення в іншомовне середовище як ефективний засіб розвитку комунікативної компетенції у процесі вивчення іноземних мов. *Наукові записки кафедри педагогіки*. 2021. № 49. 43 с.

A.S.Abu-Ayyash, Hayat al Masri 2020, Yew Chong Soh, Ximena Del Carpio, Choon Wang 2022 ⁵.

Навчатися спілкуватися кожна людина починає майже з моменту своєї появи на світ, спостерігаючи і реагуючи на події навколишнього світу. Роботи Л.Артемова, Н.Мельник 2022, Celeste Kinginger 2011, Jim Cummins 2009, Louise C. Wilkinson, Sue Wilkinson 1998 демонструють проблеми сприймання і впливу методу лінгвістичного занурення на всіх, хто навчається формувати іншомовну комунікативну компетенцію не залежно від їх віку або їх місця знаходження⁶.

Проблеми адаптації та інтеграції в іншомовне навчальне середовище представлено в роботах: Kamalova L. A.2021, Young Yun Kim 2017, Lewthwaite M.1996, Winkelman M.1994. Роботи цих авторів вказують на важливість поступової психологічної підтримки, того хто навчається його мовленнєвим тренером, викладачем⁷.

⁵ Dufeu B. Teaching myself. New York : Oxford University Press, 1995. 207 p.

Tarone E., Yule G. Focus on the language learner. New York: Oxford University Press., 1995. 207 p.

Al Masri H., A. S. Abu-Ayyash E. Second language acquisition from Syrian refugees' perspectives: Difficulties and solutions. Open Linguistics. 2020. URL: <https://doi.org/10.1515/opli-2020-0025> (date of access: 16.05.2023).

Chong Soh Y., Del Carpio X., Wang C. Language of instruction matters for learning foundational skills. WORLD BANK BLOGS. URL: <https://blogs.worldbank.org/education/language-instruction-matters-learning-foundational-skills> (date of access: 10.05.2023).

⁶ Cummins J. Bilingual and Immersion Programs. The Handbook of Language Teaching. London, 2009. P. 159–181. DOI:10.1002/9782444325783.ch10

Wilkinson S. On the Nature of Immersion During Study Abroad: Some Participant Perspectives. The Interdisciplinary Journal of Study Abroad. 1998. Vol. 4(2). P. 121–138. doi:10.366/frontiers.v4i1.65.

Kinginger C. Enhancing Language Learning in Study Abroad. Annual Review of Applied Linguistics. 2011. No. 31. P. 58–73. doi:10.1017/S0267190511000031

Артемова Л., Мельник Н. Двомовне середовище як засіб інтеграції дітей у іншомовну реальність. Гуманізація навчально-виховного процесу. 2022. № 2 (102). С. 107–127.

⁷ Kavalova L.A., Umbetova M.Z., Putulyan N.s. Technologies and Practices of Linguistic and Sociocultural Adaptation on Foreign Students during Their Studies at the University. Contemporary Educational Technology. 2021. 13(1). Ep 288. <https://doi.org/10.30905/cedtech/9312>

Young Yun K. Cross-Cultural Adaptation. Oxford University Press. URL: <https://oxfordre.com/communication/display/10.1093/acrefore/9780190228613.001.0001/acrefore-9780190228613-e-21> (date of access: 03.05.2023).

Lewthwaite M. Study of international students' perspectives on cross-cultural adaptation. International Journal for the Advancement of Counselling. 1996. No. 19(2). P. 167–185.

Winkelman M. Cultural shock and adaptation. Journal of Counseling & Development. 1994. No 73(2). P. 121–126.

Актуальність використання іншомовного навчального середовища для навчання міжкультурному спілкуванню продемонстрована групою вчених під керівництвом Croucher S.M. В своїй роботі вони вказали на важливість міжкультурного спілкування, як бази формування соціокультурного підходу і подолання мовного бар'єру в умовах вже реального професійного спілкування⁸.

Реалізація зв'язку навчального лінгвістичного занурення з формуванням професійної мовленнєвої орієнтованості розгорнута в працях: О. Наливайко, Л. Нуралієвої, Л. Сиволицької, Л.В. Філіппової, Яковенко Н.В.⁹.

Іншомовне середовище формується різними засобами. Різні види наочних засобів використовуються в педагогічному процесі з метою формування іншомовного середовища як обов'язкової складової розвитку іншомовної комунікативної компетенції. Одними з них є відео технічні засоби, а саме слайди, діафільми, фільми, мультфільми. Наша робота відбиває аналіз досвіду використання технічного наочного засобу – фільм, який є частою складовою сучасного навчального процесу. Засоби наочності розвивають творчий підхід до самого навчального процесу. В працях О. Приходько, О. Цокур, О. Ярмолович, Jamal Raiyn, Williams R. вказується, що використання наочності впливає на розвиток творчого підходу як викладача, так і того, хто навчається¹⁰.

⁸ Croucher S., Sommier M., Rahmani D. Intercultural communication: Where we've been, where we're going, issues we face. *Communication Research and Practice*. 2015. No. 1 (1). P. 71–87.

⁹ Наливайко О. О., Нуралієва Л. М., Сиволицька Л. М. Занурення в іншомовне середовище як ефективний засіб розвитку комунікативної компетенції у процесі вивчення іноземних мов. *Наукові записки кафедри педагогіки*. 2021. № 49. С. 43–51.

Філіпова Л. іншомовне занурення у навчання англійської мови для професійних цілей. *Наукові записки*. 2015. № 17. С. 15–17. <https://core.ac.uk/download/pdf/55297236.pdf>

Яковенко Н. Формування іншомовної комунікативної компетентності курсантів Вищих військових навчальних закладів. *Теорія та методика навчання (з галузей знань)*. 2019. № 18. 3(25). С. 107–110.

¹⁰ Приходько О. Розвиток творчого потенціалу студентів у навчально-ігровій діяльності : автореф. дис. ... канд.наук. Харків, 1994. 18с.

Ярмолович О.І. Чинники формування образно-концептуального мислення педагога. *Науковий вісник*. 1998. № 2–3. С. 82–87.

Raiyn J. The Role of Visual Learning in Improving Students' High-Order Thinking Skills. *Journal of Education and Practice*. 2016. Vol. 7, No. 24. P. 115–121. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1112894.pdf>

Williams R. Visual Learning Theory. 2009. http://www.aweoregon.org/research_theory.html.

Роботи І.Соїної 2018, В.Ф.Шаталова, Van Ek. J. A.1986, Rueda R. 1998 акцентують увагу на комунікаційній направленості занять і, як результату, швидкого входження мовців в іншомовне середовище і спілкування з носіями мови без психологічних бар'єрів¹¹.

Аналіз представлених робіт показав, що формування іншомовного середовища через використання відео засобів має бути сучасним і ефективним навчальним засобом. Такий висновок привів нас до можливості зробити припущення, що якість набутих іншомовних навичок і умінь курсантів знаходиться у прямому зв'язку з творчим підходом до навчального процесу самих викладачів. Когнітивні процеси курсантів напряму перекликаються з мультикультурним досвідом, який вони набувають при обробці відеоматеріалу, поданого англійською мовою. Виконання таких завдання є складовою навчального лінгвістичного занурення. Важливим елементом проведенні занять за творчим методом є формування постійної мотивації до навчального процесу. Автори обговорювали проблеми осучаснення мотивування курсантів до формування іншомовної компетенції. Не кожний курсант приймає мультикультурний досвід, творчі підходи викладачів в веденні занять, не в кожного куранта необхідні комунікативні здібності знаходяться на достатньому рівні, що є підтвердженням потреби інтенсифікації пошуку і розробки нових навчальних методів.

2. Аналіз наявних методів вирішення проблеми ефективності використання лінгвістичного занурювання для розвитку іншомовної компетенції

Аналіз наукових, методичних джерел дав нам можливість передбачити, що використання відео засобу фільму для формування навчального лінгвістичного занурення, яке сприяє розвитку комунікативної іншомовної компетенції курсантів є ефективним. Відмітимо, що навчальне лінгвістичне занурення є ефективною складовою процесу формування і розвитку іншомовних комунікативних здібностей курсантів військових закладів.

¹¹ Соина И. Особенности использования аудиовизуального метода в процессе совершенствования иностранных профессионально-речевых навыков студентов. *Traectoria nauki=Path of Science*. 2019. Vol. 5. No 2.

Бондар Л. Система інтенсивного навчання педагога-новатора В.Ф. Шаталова. *Історико-педагогічний альманах*. 2008. № 2. 9. <http://politics.ellib.org.ua/pages-4694.html>

Van Ek. J. A. Objectives for foreign language learning. Learning and teaching modern languages of communication. 2nd ed. Strasbourg : Project #12, 1986.65 p. <https://books.google.com.ua/books?id=SVtlqyqlsdUC&printsec=frontcover&hl=ru#v=onepage&q&f=false>

Для вирішення висунутої проблеми було сформульовано ряд завдань:

- спираючись на теоретичну базу і методи наукового дослідження проаналізувати дидактичний метод навчальне лінгвістичне занурення, дати йому характеристику;

- визначити чи є використання фільмів ефективним засобом для формування навчального лінгвістичного занурення в іншомовне середовище;

- виявити на скільки занурення в іншомовне середовище ефективно впливає на розвиток іншомовної комунікативної компетенції майбутніх офіцерів;

- розглянути психологічні аспекти та реакції курсантів на іншомовне середовище, як навчальний метод для розвитку іншомовної компетенції;

- провести опитування курсантів для діагностування ефективності використання відео засобу фільму для формування навчального лінгвістичного занурення в іншомовне середовище в процесі розвитку комунікативної іншомовної компетенції.

Реалізація поставлених завдань і вирішення проблеми ефективності використання лінгвістичного занурювання передбачало використання різних методів. Нами був проведений проведений аналіз, узагальнення, порівняння теоретичного дослідницького матеріалу. Для реалізації емпіричного методи ми провели спостереження, опитування, бесіди і інтерв'ювання курсантів, розрахунки і опис представленого дослідницького матеріалу.

Авторами дослідження було заплановано:

- поділення курсантів на групи;

- проведення занять з регулярним використання фільмів англійською мовою, роботою з завданнями по цим фільмам;

- інтерв'ювання курсантів;

- тестування набутих іншомовних знань і навичок;

- оцінювання знань і навичок.

В дослідженні взяли участь 6 курсантів. Учасники були поділені на дві групи. До однієї ввійшли ті, хто згодився на лінгвістичне занурення, до другої групи ввійшли ті, хто вирішив продовжувати навчання в звичайному режимі. Головною напругою для курсантів з групи занурення було продовжувати працювати з матеріалом носіїв мови, спілкуватися між собою англійською мовою в період самопідготовки¹².

¹² Чепкій В.В., Скачков В.В., Єфимчиков О.М., Маслій О.М., Набок В.К., Попович В.І. Теорія та практика самостійної роботи у вищому військовому навчальному закладі : навч.-методич. посіб. Одеса : Військ. акад., 2017. 388 с.

Дослідження ефективності використання лінгвістичного занурення в умовах розвитку іншомовної компетенції проходило протягом одного року терміном на декілька годин (6–8 годин) на добу.

Інтерв'ю для всіх учасників складалося з 10 однакових питань відкритого типу. Інтерв'ювання, як і тестування проводилось чотири рази.

Формування іншомовної компетенції з подальшим її розвитком, починається з самого початку навчання іноземної мови. Цей процес існує в соціокультурному просторі. Історія людства вказує на те, що головною метою знань іноземної мови є здібність комунікувати, а саме читати, обговорювати події інших народів, особливості їх менталітету, культурного, соціального життя. В наш час інноваційні технології спростили можливості бути близьким до соціокультурних, культурологічних, професійних особливостей існування носіїв інших мов. Перш за все, ця близькість відбивається на формуванні навчального лінгвістичного занурення в іншомовне середовище. Ми згодні з Калініним В., Мазур Я., іншими педагогами, лінгвістами, дослідниками, що міжкультурне спілкування є функціонально обумовленою комунікативною взаємодією людей. Особливу увагу ці автори приділяють ідеї, що комунікативна спільнота сприяє взаємодії людей. Іншим висновком в роботах цих авторів є умова взаємодії людської спільноти в разі усвідомлення ними своєї єдності не залежно від їх різних геополітичних, континентальних, релігійних, національних, соціальних субкультур¹³.

Метод навчального лінгвістичного занурення базується на сприйманні мови, як інструменту міжкультурного спілкування, який передає інформацію, досвід, бачення певної людської спільноти. Таким чином метод лінгвістичного занурення використовують для розвитку іншомовної комунікативної компетенції, як бази формування білінгвізму, що відбиває соціокультурну комунікативну сформованість. Білінгвізм широко поширений у світі, дозволяє курсантам розвивати свою першу мову паралельно з другою або глобальною мовою, наприклад, англійською мовою. «Збалансований білінгвізм», однакове вільне володіння обома мовами (Lambert W.E.), для багатьох вивчаючих іноземну мову є бажаною метою, досягнення якої потребує навчально лінгвістичний

¹³ Калінін В. Особливості формування соціокультурної компетенції майбутнього вчителя іноземної мови у процесі професійно-педагогічної підготовки. *Вісник Житомирського педагогічного університету*. 2003. № 12. 154 с.

Мазур Я. Соціокультурний компонент методики викладання іноземної мови. *Сучасні тенденції у викладанні іноземних мов у світі* : Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції. 2018р. 107 с.

метод, що є підходом до соціокультурної компетенції¹⁴. Метод навчального лінгвістичного занурення є таким дидактичним методом.

Метод лінгвістичного занурення в іншомовне середовище передбачає подолання низки недоліків: по-перше, використання цього методу можливе для курсантів в яких вже достатній рівень знань іноземної мови; по-друге, майже всі курсанти відчують психологічний дискомфорт при участі при лінгвістичному зануренні; по-третє, багато часу потрібно для формування іншомовної компетенції, оскільки швидко це не відбувається; ще одним недоліком є складності в формуванні самого навчального лінгвістичного занурення¹⁵.

Курсанти з низьким рівнем мовленнєвої підготовленості стикаються з неможливістю порозумітися зі своїм співрозмовником, нерозуміння відеоматеріалу, який формує ситуації близькі до лінгвістичного занурення. Така дидактична ситуація часто призводить курсантів з початку до психологічного стресу, а потім може розвинути в стійкий психологічний бар'єр в формуванні іншомовної компетенції.

Подолання психологічних проблем починається з розвитку мотивування до навчального процесу. Використання відео засобів – фільмів на заняттях іноземної мови є одним із засобів розвитку мотивації до формування іншомовної компетенції¹⁶.

Сприйняття культури країни мови, які вивчають є складністю при формуванні іншомовної компетенції. Ця складність може бути нівельовано за допомогою наочного навчального засобу – фільмами. Навчальна робота з фільмами є навчальним засобом. Фільми відбивають взаємозв'язок комунікативного і соціокультурного аспектів в процесі проведення лінгвістичного занурювання і готують майбутніх офіцерів, а поки що курсантів, до професійної міжкультурної комунікації¹⁷.

Успішне сприймання курсантами різних навчальних засобів на заняттях з іноземної мови рефлексується на всьому навчальному процесі через готовність вирішувати проблеми навчальної адаптації.

¹⁴ Lambert W. E. *Culture and Language as Factors in Learning and Education. Current Themes in Linguistics: Bilingualism, Experimental Linguistics and Language.* Bellingham. 1974. P. 91–122.

¹⁵ Там само.

¹⁶ Доктрина «Організація та проведення багатонаціональних навчань у Збройних Силах України» – ВКДП 7-00(167)03 01. Київ : РВЦ ЗС України., 2021. 70 с.

Ярмолів О.І. Чинники формування образно-концептуального мислення педагога. *Науковий вісник.* 1998. № 2–3. С. 82–83.

¹⁷ Dufeu B. *Teaching myself.* New York : Oxford University Press, 1995. 181 p.

Croucher S., Sommer M., Rahmani D. *Intercultural communication: Where we've been, where we're going, issues we face. Communication Research and Practice.* 2015. No. 1 (1). 71 p.

Використання фільмів на заняттях з іноземної мови розвиває два види мотивації: самомотивацію і іншомовну мотивацію. Самомотивація у курсантів зростає коли вони, дивлячись фільм, розуміють події, зміст, деталі фільму, як результат фільм стає цікавим сам по собі. Формування іншомовної мотивації у курсантів досягається відчуттям розуміння іноземної мови, на якій подається фільм. Обидва види мотивації є підтвердженням сформованості достатнього рівня іншомовної комунікативної компетенції. Готовності курсантів продовжувати розвиток мовленнєвої компетенції в більш складних умовах, а саме, в умовах іншомовного середовища. Це може бути і навчальне лінгвістичне занурювання, і природне лінгвістичне занурювання¹⁸.

3. Аналіз ефективності використання фільмів як засобу, що сприяє формуванню іншомовного середовища для розвитку іншомовної компетенції

Позитивними складовими використання автентичних відео-матеріалів для формування іншомовного середовища є:

- зручність поєднання приємного з корисним;
- можливість поповнення словникового запасу сучасними одиницями; – сприяє запам'ятовуванню нових фразових дієслів, розмовних форм, сленгу носіїв мови;
- допомагає розвитку аудіо здібностей, сприйманню іноземної мову на слух;
- відбувається вдосконалення автентичної вимови та інтонації;
- відбувається ментальне спрощення при використанні в розмовній мові.

Кожна з вказаних складових використання автентичного відео сприяє формуванню мовленнєво-комунікативної діяльності відповідно до соціальних норм поведінки, морально-етичних, естетичних, інших цінностей, які отримують курсанти в продовж перегляду і опрацювання фільмів¹⁹.

¹⁸ Tarone E., Yule G. Focus on the language learner. New York: Oxford University Press., 1995. P. 139-145.

Lewthwaite M. Study of international students' perspectives on cross-cultural adaptation. *International Journal for the Advancement of Counselling*. 1996. No. 19(2). P. 167-185.

¹⁹ Raiyn J. The Role of Visual Learning in Improving Students' High-Order Thinking Skills. *Journal of Education and Practice*. 2016. Vol.7, No.24. P. 115-121. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1112894.pdf>

Соина И. Особенности использования аудиовизуального метода в процессе совершенствования иностранных профессионально-речевых навыков студентов. *Traektoria nauki=Path of Science*. 2019. Vol.5. No 2.

Перелічені складові дали змогу зробити припущення, що використання фільмів є ефективним засобом для формування лінгвістичного занурення в навчальних умовах розвитку іншомовної компетенції у майбутніх офіцерів²⁰.

Викладачі знають, що створення іншомовного середовища, можливо без перетинання кордонів рідної країни. Лінгвістичне занурення передбачає багаточасове перебування в іншомовному середовищі. Фільми дають можливість створенню іншомовного середовища, яке є одним із різноманітних видів, форм, засобів організації навчання впродовж аудиторних занять і протягом самопідготовки курсантів²¹.

Авторам даного дослідження спостереження навчального процесу військового начального закладу дало можливість зробити висновок, що в військовому НЗ метод лінгвістичного занурення реалізується в поєднанні аудиторної і самостійної роботи²².

Всі запрошені до експерименту курсанти не виїжджали за кордон, лишались в межах місць проведення програмних занять. Завдяки використанню інноваційних інформаційно-комунікативних ресурсів у курсантів була відкрита можливість відпрацьовувати технології лінгвістичного занурення в розвитку особистої іншомовної компетенції. Жива комунікація з носієм мови, технологія відпрацювання тексту вже прослуханого діалогу, використання Інтернет-ресурсів, аудіовізуальний матеріал по особистому бажанню – все сприяло підтвердженню якості і ефективності використання лінгвістичного занурення в навчальних умовах. Сучасні навчальні технології: кейс метод, мозковий штурм, рольові ігри, дискусії при регулярному демонструванні фільмів організовували

²⁰ Яковенко Н. Формування іншомовної комунікативної компетентності курсантів Вищих військових навчальних закладів. *Теорія та методика навчання (з галузей знань)*. 2019. №18. 3(25). С. 107–110.

Філіпова Л. іншомовнае занурення у навчанні англійської мови для професійних цілей. *Наукові записки*. 2015. № 17. С. 15–17. <https://core.ac.uk/download/pdf/55297236.pdf>

²¹ Ярмолевич О.І. Чинники формування образно-концептуального мислення педагога. *Науковий вісник*. 1998. № 2–3. С. 82– 87.

Raiyn J. The Role of Visual Learning in Improving Students' High-Order Thinking Skills. *Journal of Education and Practice*. 2016. Vol. 7, No. 24. P. 115–121. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1112894.pdf>

²² Чепкій В.В., Скачков В.В., Єфимчиков О.М., Маслій О.М., Набок В.К., Попович В.І. Теорія та практика самостійної роботи у вищому військовому навчальному закладі: навч.-методич. посіб. Одеса : Військ. акад., 2017. С. 270–274.

навчальне іншомовне середовище і дали змогу викладачам сприяти розвитку іншомовної компетенції курсантів²³.

Практична складова дослідження проводилась протягом одного навчального року. В кожному семестрі за навчальним планом у курсантів є 80 аудиторних годин. Курсанти, які погодились приймати участь в дослідженні, після занять з «Іноземної мови» продовжували підтримувати особисто лінгвістичне занурення. Вони знаходились в самоствореному іншомовному середовищі майже протягом всього дня, починаючи з занять з англійської мови до регламентованої їм години відбою, таким чином курсанти перебували в іншомовному середовищі 5–6 годин в день. Курсанти в години самостійної навчальної підготовки використовували особисті діжیتال прилади для спілкування з англійськими знайомими, читання і прослуховування книг, гри в ігри, перегляду фільмів, а також ознайомленню з важливими подіями дня або просто новинами. Все це курсанти виконували англійською мовою, слухали носіїв англійської мови. Кожна додатка дія продовжувала працю над розвитком іншомовної компетенції в години самостійної навчальної підготовки.

В процесі проведення дослідження зі всіма курсантами проводилось інтерв'ювання, відповіді на питання, і перевірка набутої мовленнєвої компетенції, тобто постановка балів за їх розвиток. В проведенні дослідження приймали участь 6 курсантів. Всі інтерв'ювалися однаковими питаннями, тестування для всіх курсантів також проходило по однаково завданням. Оцінювання проходило комплексно. Воно включало в себе поєднання філологічного, міжкультурного, гуманістичного, особистісно-орієнтованого, діяльнісного підходів.

Протягом інтерв'ювання курсантам пропонували для відповіді перелік відкритих питань. Питання не змінювались протягом всього терміну дослідження. Автори дослідження спостерігали зміни відповідей протягом всіх разів інтерв'ювання у всіх курсантів, які погодились на використання лінгвістичного занурення. Збереження списку питань є спеціальним дослідницьким прийомом, який продемонструє зміни сприйняття певної події. Курсанти продемонстрували зміни свого

²³ Tarone E., Yule G. Focus on the language learner. New York: Oxford University Press., 1995. 207 p.

Kavalova L.A., Umbetova M.Z., Putulyan N.s. Technologies and Practices of Linguistic and Sociocultural Adaptation on Foreign Students during Their Studies at the University. Contemporary Educational Technology. 2021. 13(1). Ep 288. <https://doi.org/10.30905/cedtech/9312>

Van Ek. J. A. Objectives for foreign language learning. Learning and teaching modern languages of communication. 2nd ed. Strasbourg: Project #12, 1986.65 p. <https://books.google.com.ua/books?id=SVtlqyqlsdUC&printsec=frontcover&hl=ru#v=onepage&q&f=false>

відношення до подолання мовленнєвого бар'єру, зміни психологічної і соціокультурної адаптації при знаходженні в іншомовному середовищі в умовах перебування в іншомовному середовищі в процесі розвитку іншомовної комунікативної компетенції.

Відповіді були підготовлені до різних питань різні. Курсантам пропонувалось особисто вибрати одну відповідь. До частини питань були підготовлені наступні відповіді: «– так, – ні, – не можу сказати впевнено». Пропонуємо приклад трьох відповідей до інших питань: «перебування в іншомовному середовищі, – використання комунікативно цифрових технологій, – перегляд англomовних фільмів».

Аналіз відповідей показав творчий підхід курсантів до інтерв'ювання. Було помічено, що на схожі за змістом питання курсанти, з групи дослідження, дають різні відповіді.

На питання № 1: «Чи відповідає Ваш рівень участі в лінгвістичному зануренні?» курсанти однотайно відповідали «так». На наступне дуже схоже питання відповіді тієї ж групи курсантів розділились.

Питання № 2: «Чи буде Вам складно перебувати в іншомовному середовищі?». При першому опитуванні відповідь «так» дали 45%, «ні» – «15%», «не можу сказати впевнено» – «40%». Останнє, четверте опитування показало: «так» дали 35%, «ні» – «25%», «не можу сказати впевнено» – «40%». Аналіз показав збільшення кількості тих, кому не складно перебувати в іншомовному середовищі, і зменшення кількості тих, кому було складно. Хоча кількість не впевнених лишилась не змінною.

Аналіз відповідей при первинному інтерв'юванні інших двох достатньо схожих питань показав важливість навчальної адаптації для всього дидактичного процесу. Питання № 3: «Завдяки чому, на Вашу думку, відбулося покращення іншомовної комунікації?». Відповіді: «перебування в іншомовному середовищі» – 31%, «використання комунікативно цифрових технологій» – 19%, «особиста напруга» – 50%.

Питання № 4: «Що вплинуло на процес покращення Вашого рівня іншомовної комунікації?». Відповіді: «перебування в іншомовному середовищі» – 31%, «перегляд англomовних фільмів» – 50%, «використання комунікативно цифрових технологій» – 19%. Якість таких відповідей показала відповідальність курсантів до навчального процесу і розуміння важливості навчальних прийомів, в даному випадку – це навчальне лінгвістичне занурення.

Курсантам було запропоновано ряд питань, які мали продемонструвати сприйняття іншомовного середовища тими, хто набуває білінгвізму: «Чи спостерігали Ви в себе мовленнєвий бар'єр під час лінгвістичного занурення?», «Чи спостерігали Ви психологічну не підготовленість при перебуванні в іншомовному середовищі?», «Чи спостерігали Ви дискомфорт від перегляду фільмів англійською

мовою?». Аналіз відповідей на ці питання показав зростання у курсантів психологічної напруги при сприйнятті іншомовного середовища. Аналіз відповідей на другому і третьому опитуванні показав, що у всіх курсантів з групи багаточасового перебування в іншомовному середовищі відчуття стресу зросло. Однак, останнє, четверте опитування, показало зниження відчуття напруги.

В кінці дослідження автори дослідження запропонували проведення обговорення поданих на відповіді питань. Питання про стрес, невпевненість пригорнуло увагу курсантів. Під час обговорення курсанти вказали, що їх стрес був пов'язаний зі страхом не знати, не зрозуміти, не виконати, стомитись при сприйманні почутого мовлення.

Курсантам були запропоновані питання про зв'язок знань іноземної мови з їх фаховою орієнтацією: «Чи пов'язані знання іноземної мови з вашою професією?», «Чи розвивають Ваші професійні навички перегляд англomовних фільмів?», «Чи можна шляхом використання інноваційних технологій формувати іншомовне середовище?». Відповіді на ці питання показали, що курсанти вважають використання інноваційних технологій сучасно-інформуючими засобами з повідомленнями з різних напрямів життя суспільства. Всім курсантам повністю підходило використання діджитальних засобами оскільки наочне доповнення інформації допомагало розширенню і збагаченню їх лексичного запасу. Важливою позитивною стороною використання цифрових засобів з демонстрацією англomовних фільмів для формування іншомовного середовища було пом'якшення стресу, завдяки поступового лінгвістичного занурення. При перегляді фільмів курсанти могли звернутися за поміччю. Такі додаткові можливості сприяли комфортності умов занурення в іншомовне середовище до перебування в сприйманні іноземної мови²⁴.

Перевірка набутих іншомовних навичок і умінь проходила в декілька етапів і проводилась кожні три місяці. Першим етапом – це було тестування навичок і умінь аудіювання і читання іншомовних текстів. Наступним етапом перевірялись навички іншомовного письма. Останнім, третім, етапом перевірялись здібності курсантів до комунікації, а саме, набуті навички усного говоріння.

Тестування аудіювання і читання проходило з залученням цифрових засобів. Термін проведення – 60 хвилин. Після тестування відбувалась перевірка набутих письмових здібностей. Курсанти писали листи на відповідні теми з розкриттям поданих кожному особисто завдань.

²⁴ Al Mastri H., A. S. Abu-Ayyash E. Second language acquisition from Syrian refugees' perspectives: Difficulties and solutions. *Open Linguistics*. 2020. URL: <https://doi.org/10.1515/opli-2020-0025> (date of access: 16.05.2023).

Cummins J. Bilingual and Immersion Programs. *The Handbook of Language Teaching*. London, 2009. P. 159–181. DOI:10.1002/9782444325783.ch10

Перевірка навичок курсантів до комунікації, а саме усного говоріння полягала в складанні, озвучуванні зв'язного тексту-відповіді на поставлені спонтанно програмні питання. Кожному курсанту ставилось по черзі два питання, на які вони зразу мали дати відповіді.

Всі правильні відповіді отримували відповідні бали залежно від їх складності. Так, за правильні відповіді з аудіювання відповідали одному балу. В свою чергу, правильні речення в письмовій роботі відповідали 2-3 балам, зважаючи на складність заданої теми. В процесі говоріння правильні речення отримували 2 бали. Загалом, при перевірці іншомовної комунікативної компетенції максимально курсант міг отримати 100 балів. Викладачі, які перевіряли рівень іншомовних знань курсантів, звертали увагу на фонетичні, граматичні, лексичні, стилістичні навички курсантів.

Розвиток іншомовної компетенції в освітньо-професійному просторі готує учасників до сприймання перетину різних культур, що відбивається в налагодженні професійних міжнародних союзів. Професійні міжнародні союзи об'єднують різні галузі промисловості, науки, економіки, у професіоналів з'являється можливість обмінюватись досвідом. Дія в подібних союзах є станом професійного занурення, яке потребує адаптації. Winkelman M. в своїй роботі вказує на те, що адаптація є шляхом підготовки фахівця до самостійної діяльності. Всі види адаптації (до навчального процесу, соціокультурна, професійна) сприяють розвитку активного пристосування до соціального середовища, уміння вирішувати специфічні завдання, одним із них є подолання проблем «культурного шоку» і мовного бар'єру²⁵.

Навчальне лінгвістичне занурення готує курсантів умінню адаптуватися в іншомовному середовищі, що в практичній формі є уміння подолання лінгвістичних складнощів комунікації між людьми-професіоналами, що належать до різних мовних і культурних груп і прийняття умов і цінностей подібного професійного середовища²⁶. Ми можемо повторити за M. Lewthwaite, що найбільшою перешкодою для адаптації є відсутність міжкультурної комунікативної компетенції²⁷.

²⁵ Winkelman, M. Cultural shock and adaptation. *Journal of Counseling & Development*. 1994. 73(2). 121 p.

²⁶ Там само, pp. 122–124.

²⁷ Lewthwaite M. Study of international students' perspectives on cross-cultural adaptation. *International Journal for the Advancement of Counselling*. 1996. No. 19(2). P. 167–185.

Наш викладацький досвід підтверджує позицію педагогів, які сприйняли ідеї В.Ф. Шаталова, що навчальна адаптація крізь цифрові інноваційні технології призводить до професійної адаптації²⁸.

У ході дослідження було виявлено, що лінгвістичне занурення в іншомовне середовище на початковому етапі викликало у курсантів стрес, який базувався на міжкультурній мовленнєвій різниці.

Лінгвістичне занурення в іншомовне середовище є одним із сучасних методів, який передбачає використання різних технологій, демонстрація фільмів є однією з них. Використання мобільних пристроїв та цифрових додатків є навчальними засобами, які успішно використовуються викладачами впродовж аудиторних і поза аудиторних занять. Ці засоби дають змогу працювати курсантам в умовах самопідготовки в разі бажання розвивати свій рівень іншомовної компетенції. Практичне і теоретичне дослідження показали, що розвиток іншомовної компетенції демонструє особисту працю курсантів.

Потрібно відмітити, що використання фільмів в навчальних умовах має свої недоліки. До недоліків можна віднести:

- подолання психологічного стресу при перегляді фільму в разі не достатнього рівня знань англійської мови;
- розсіювання уваги, концентрування уваги курсантів на подіях фільму, а не на мовленні;
- пошук потрібного відео матеріалу;
- технічні складності.

ВИСНОВКИ

Ми можемо одностайно стверджувати, що розвиток іншомовної компетенції з використанням методу лінгвістичне занурення в іншомовне середовище є сучасним методом і набуває все більшого поширення. Соціокультурний підхід можна назвати базою поглиблення в іншомовне середовище. Соціокультурний підхід сприяє подоланню багатьох вад при розвитку іншомовної компетенції. Лінгвістичне занурювання нівелює складність адаптуванню в іншомовному

²⁸ Kavalova L.A., Umbetova M.Z., Putulyan N.s. Technologies and Practices of Linguistic and Sociocultural Adaptation on Foreign Students during Their Studies at the University. Contemporary Educational Technology. 2021. 13(1). Ep 288. <https://doi.org/10.30905/cedtech/9312>

Філіпова Л. іншомовнае занурення у навчанні англійської мови для професійних цілей. *Наукові записки*. 2015. № 17. С. 15–17. <https://core.ac.uk/download/pdf/55297236.pdf>

Бондар Л. Система інтенсивного навчання педагога-новатора В.Ф. Шаталова. *Історико-педагогічний альманах*. 2008. № 2. 9. <http://politics.ellib.org.ua/pages-4694.html>

середовищі, подоланні психологічного стресу, який має форму мовленнєвого бар'єру.

Проведене дослідження показало важливість якомога більшого терміну перебування курсантів в іншомовному середовищі. Пропорція між розвиненим рівнем іншомовної компетенції у тих, хто найдовше і сумлінніше займався англійською мовою є цьому підтвердженням.

Використання фільмів протягом занять і після них продовжило термін ефективного перебування курсантів в іншомовному середовищі. Фільми спровокували краще сприйняття і засвоєння мовленнєвого загалом, лексичного і культурного аспектів комунікації. Термін перебування в лінгвістичному середовищі важливий для курсантів військових навчальних закладів, зважаючи на їх загальний режим життя.

Підсумовуючи все вище зазначене ми можемо стверджувати, що лінгвістичне занурення є успішним методом створення іншомовного середовища в навчальних умовах. Англомовні фільми дають можливість курсантам засвоїти соціокультурні особливості іншомовної комунікації. Правильна підбірка фільмів сприяє досконалому оволодінню культурою та особливостями мовлення і веде до професійної іншомовної мовленнєвої готовності.

Перспективами подальшого дослідження в цій області автори вбачають продовжувати вивчення ефективності та особливостей використання лінгвістичного занурення в якості розвитку професійної іншомовної мовленнєвої компетенції.

АНОТАЦІЯ

У статті розглядається можливість наочного технічного відео засобу, а саме фільму, для створення лінгвістичного занурення. Формування іншомовної комунікативної компетенції майбутніх офіцерів, які іще є курсантами військових навчальних закладів, відбувається якісніше, швидше і з меншим стресом в разі проведення занять в іншомовному середовищі. Лінгвістичне занурення є результативним методом формування іншомовного середовища.

Актуальність представленого дослідження полягає в увазі до методів і засобів, які сприяють найскорішому досягненню результату всього процесу формування іншомовної комунікативної компетенції. Зв'язок науково-технічного прогресу з інформаційно – комунікаційними технологіями створив ефективні можливості для навчального лінгвістичне занурення, що формує іншомовне середовище.

В даній роботі розглядаються характеристики та аналіз впливу сформованого іншомовного середовища на курсантів, слухачів, тобто тих, хто знаходиться у центрі процесу розвитку іншомовної комунікативної компетенції.

У статті були виділені наступні поняття: «відео засіб», «фільм», «іншомовна комунікативна компетенція», «білінгвізм», «лінгвістичне занурення», «іншомовне середовище», «соціокультурний підхід», «психологічні аспекти», «соціокультурна адаптація», «мовний бар'єр».

Наведена стаття висвітлює результати аналізу даних після інтерв'ювання курсантів (слухачів), які були учасниками методу занурення в іншомовне середовище за допомогою використання фільмів. Курсанти відповідали на питання щодо їхнього життєвого досвіду, внутрішніх переживань, психологічного стану, з якими вони зіштовхнулися в період перегляду фільмів англійською мовою з метою створення умов навчального лінгвістичного занурення в іншомовне середовище.

Проведений аналіз відповідей курсантів дав змогу авторам роботи звернути увагу на особисту оцінку якості розвинених комунікативних іншомовних можливостей до і після навчального занурення. Курсанти виказали свою позицію і враження, щодо використання фільмів для досягнення ефекту занурення в іншомовне середовище. Спираючись на аналіз результатів опиту, автори дослідження виділили найважливіші моменти, на які вважають за необхідне рекомендувати звернути увагу для досягнення якісного результату формування іншомовної комунікативної компетенції.

ЛІТЕРАТУРА

1. Доктрина «Організація та проведення багатонаціональних навчань у Збройних Силах України» – ВКДП 7-00(167)03 01. Київ : РВЦ ЗС України., 2021. 70 с.

2. Радюшин О. В., Старостіна О. В. Значущість провадження білінгвільних освітніх програм. *Наукові записки Міжнародного гуманітарного університету*. 2014. Т. 1, № 21. С. 228–231.

3. Браїлян Є. Як тренуються ЗСУ за кордоном: особливості підготовки. *АРМІЯ INFORM*. URL: <https://armyinform.com.ua/2023/03/10/yak-trenuyutsya-zsu-za-kordonom-osoblyvosti-pidgotovky/> (дата звернення: 10.05.2023).

4. Наливайко О. О., Нуралієва Л. М., Сиволацька Л. М. Занурення в іншомовне середовище як ефективний засіб розвитку комунікативної компетенції у процесі вивчення іноземних мов. *Наукові записки кафедри педагогіки*. 2021. № 49. С. 43–51.

5. Dufeu B. *Teaching myself*. New York : Oxford University Press, 1995. 207 p.

6. Tarone E., Yule G. *Focus on the language learner*. New York : Oxford University Press., 1995. 207 p.

7. Al Masri H., A. S. Abu-Ayyash E. Second language acquisition from Syrian refugees' perspectives: Difficulties and solutions. *Open Linguistics*. 2020. URL: <https://doi.org/10.1515/opli-2020-0025> (date of access: 16.05.2023).

8. Chong Soh Y., Del Carpio X., Wang C. Language of instruction matters for learning foundational skills. *WORLD BANK BLOGS*. URL: <https://blogs.worldbank.org/education/language-instruction-matters-learning-foundational-skills> (date of access: 10.05.2023).

9. Cummins J. Bilingual and Immersion Programs. *The Handbook of Language Teaching*. London, 2009. P. 159–181. DOI: 10.1002/9782444325783.ch10

10. Wilkinson S. On the Nature of Immersion During Study Abroad: Some Participant Perspectives. *The Interdisciplinary Journal of Study Abroad*. 1998. Vol. 4(2). P. 121–138. doi:10.366/frontiers.v4i1.65.

11. Kinginger C. Enhancing Language Learning in Study Abroad. *Annual Review of Applied Linguistics*. 2011. No. 31. P. 58–73. doi: 10.1017/S0267190511000031

12. Артемова Л., Мельник Н. Двомовне середовище як засіб інтеграції дітей у іншомовну реальність. *Гуманізація навчально-виховного процесу*. 2022. № 2 (102). С. 107–127.

13. Kavalova L.A., Umbetova M.Z., Putulyan N.s. Technologies and Practices of Linguistic and Sociocultural Adaptation on Foreign Students during Their Studies at the University. *Contemporary Educational Technology*. 2021. 13(1). Ep 288. <https://doi.org/10.30905/cedtech/9312>

14. Young Yun K. Cross-Cultural Adaptation. Oxford University Press. URL: <https://oxfordre.com/communication/display/10.1093/acrefore/9780190228613.001.0001/acrefore-9780190228613-e-21> (date of access: 03.05.2023).

15. Lewthwaite M. Study of international students' perspectives on cross-cultural adaptation. *International Journal for the Advancement of Counselling*. 1996. No. 19(2). P. 167–185.

16. Croucher S., Sommier M., Rahmani D. Intercultural communication: Where we've been, where we're going, issues we face. *Communication Research and Practice*. 2015. No. 1 (1). P. 71–87.

17. Lyster R. Speaking immersion. *Canadian Modern Language Review*. 1987. No. 43(4). P. 697–713.

18. Winkelman M. Cultural shock and adaptation. *Journal of Counseling & Development*. 1994. No 73(2). P. 121–126.

19. Яковенко Н. Формування іншомовної комунікативної компетентності курсантів Вищих військових навчальних закладів. *Теорія та методика навчання (з галузей знань)*. 2019. № 18. 3(25). С. 107–110.

20. Філіпова Л. іншомовнае занурення у навчанні англійської мови для професійних цілей. *Наукові записки*. 2015. № 17. С. 15–17. <https://core.ac.uk/download/pdf/55297236.pdf>

21. Приходько О. Розвиток творчого потенціалу студентів у навчально-ігровій діяльності : автореф. дис.канд.наук. Харків, 1994. 18с.

22. Ярмолович О.І. Чинники формування образно-концептуального мислення педагога. *Науковий вісник*. 1998. № 2–3. С. 82–87.

23. Rajyn J. The Role of Visual Learning in Improving Students' High-Order Thinking Skills. *Journal of Education and Practice*. 2016. Vol. 7, No. 24. P. 115–121. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1112894.pdf>
24. Williams R. Visual Learning Theory. 2009. http://www.aweoregon.org/research_theory.html.
25. Соина И. Особенности использования аудиовизуального метода в процессе совершенствования иностранных профессионально-речевых навыков студентов. *Traektoria nauki=Path of Science*. 2019. Vol. 5. No 2.
26. Бондар Л. Система інтенсивного навчання педагога-новатора В.Ф. Шаталова. *Історико-педагогічний альманах*. 2008. № 2. 9. <http://politics.ellib.org.ua/pages-4694.html>
27. Van Ek. J. A. Objectives for foreign language learning. Learning and teaching modern languages of communication. 2nd ed. Strasbourg: Project #12, 1986. 65 p. <https://books.google.com.ua/books?id=SVtlqyqlsdUC&printsec=frontcover&hl=ru#v=onepage&q&f=false>
28. Rueda R. Standards for Professional Development: a Sociocultural Perspective. *Center for Research on Education, Diversity & Excellence*. 1998. <https://escholarship.org/uc/item/6j15p182>
29. Чепкій В.В., Скачков В.В., Єфимчиков О.М., Маслій О.М., Набок В.К., Попович В.І. Теорія та практика самостійної роботи у вищому військовому навчальному закладі : навч.-методич. посіб. Одеса : Військ. акад., 2017. 388 с.
30. Калінін В. Особливості формування соціокультурної компетенції майбутнього вчителя іноземної мови у процесі професійно-педагогічної підготовки. *Вісник Житомирського педагогічного університету*. 2003. № 12. С. 154–157.
31. Мазур Я. Соціокультурний компонент методики викладання іноземної мови. *Сучасні тенденції у викладанні іноземних мов у світі* : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції. 2018 р. С. 107–109.
32. Lambert W. E. Culture and Language as Factors in Learning and Education. Current Themes in Linguistics: Bilingualism, Experimental Linguistics and Language. Bellingham. 1974. P. 91–122.
33. Winkelman, M. Cultural shock and adaptation. *Journal of Counseling & Development*. 1994. 73(2). P. 121–126.

Information about the author:
Yarmolovich Oksana Ivanovna,

Candidate of Pedagogics,
Professor at the Department of Foreign Languages
Odesa Military Academy
10, Fontanska doroha str., Odesa, 65009, Ukraine